

València

TAFANERIES
 Valencianes

Francesc J. Hernández
 DEPARTAMENT DE SOCIOLOGIA
 UNIVERSITAT DE VALÈNCIA

■ En l'article anterior es va descriure el camí que portà José Forner y Brugada, des de la seua València nadiua fins a la ciutat de San Francisco, on fou la primera persona condemnada a la pena capital i morí penjat el 10 de desembre de 1852. Forner va rebre la instrucció a València on va començar a treballar de confiter amb 16 anys.

Cinc després marxà a Barcelona, per treballar en l'establiment de «Costa y Cía». Es traslladà a L'Havana, a Madrid i novament a la capital cubana. A la Confiteria La Dominicana estant, rebé notícies de la trobada de l'or a Califòrnia i decidí marxar a Sant Francisco per fer fortuna. Va fer en vaixell el trajecte entre L'Havana i Veracruz i després seguí per Puebla, ciutat de Mèxic i Acapulco.

En gener de 1848, la ciutat tenia 1.000 habitants; en desembre de 1849, n'eren 25.000. Aquest allau provocà conflictes socials, que determinaren l'aparició dels descontrolats Comitès de Vigilància. Per posar-hi ordre es nomenà un «sheriff», John Coffee Hays, conegut com «Jack», un antic capità dels Texas Rangers que havia participat en la recent guerra contra Mèxic, i s'armà una milícia ciutadana uniformada, els «Marion Rifles».

El valencià treballà de cuiner i confiter a la Jackson House, on aconseguí estalviar uns 125 dòlars, i als hotels Nuevo Mundo i Laguna, on acumulà 50 o 60 més. José era un hàbil jugador de càrtes, que seia a les taules dels «gambling-saloons» més importants: a El Dorado, al Polka i l'Arcade.

Allà, entre burgesos benestants, mariners d'arreu del món i aventurers a la recerca de l'or, l'ambició valencià aconseguí duplicar els seus estalvis. A la tardor del 1850, però, la fortuna li girà l'esquena.

Segons la declaració del valencià, la vesprada del 8 d'octubre, cap a les quatre, estava donant un passeig amb dos amics en direcció a Happy Valley. Des del puig contemplaven la «steam paddy», una gran excavadora de vapor que estava emprant-se per anivellar els puigs de la badia.

Aleshores se li acostà el mexicà José Rodríguez, li donà un copet a l'espatlla i li digué: «Hola, José, què estàs fent aquí?». Ell li digué que havia eixit a passejar i Rodríguez li proposà anar a beure alguna cosa.

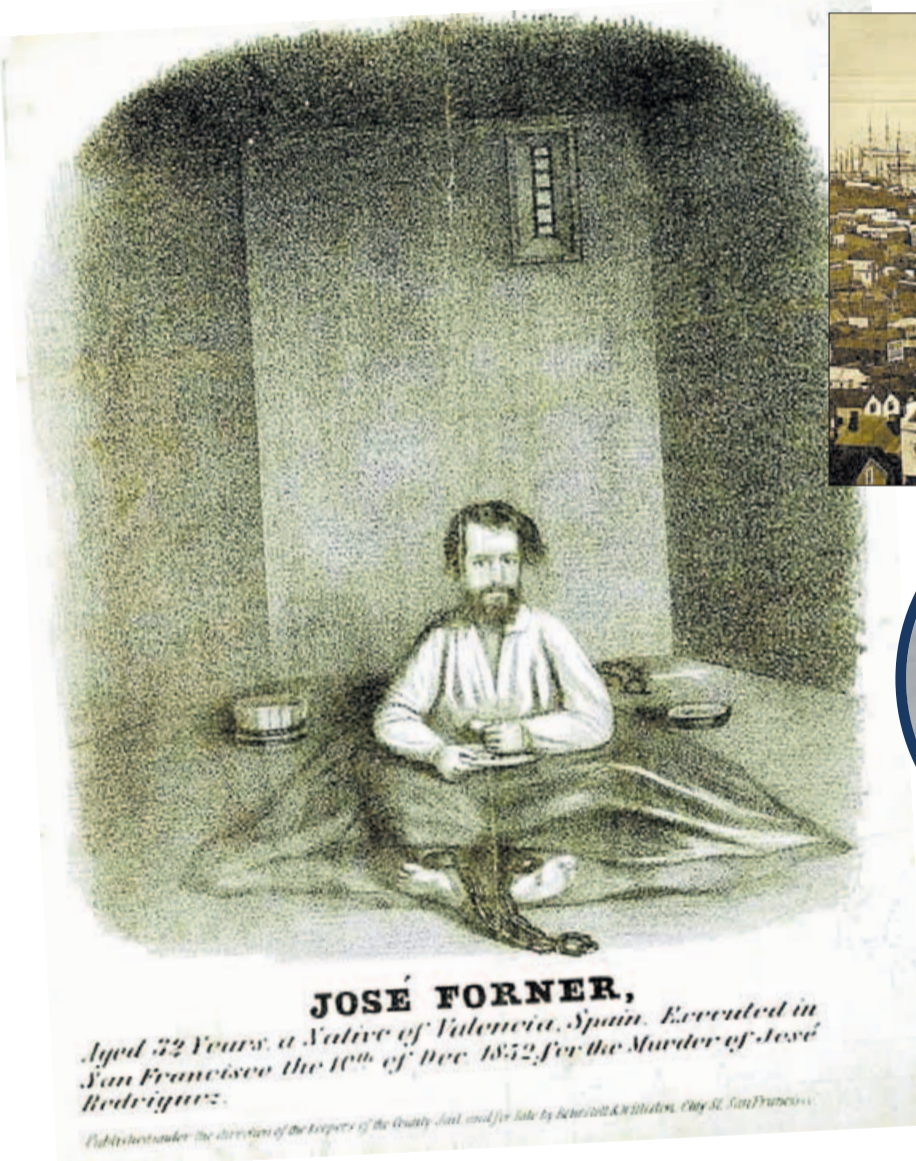
Novament li digué que no, s'acomiadà i pujà un puig de sorra per fer les seues necessitats. S'hi descordà els pantalons, es llevà el cinturó, on portava amagats els 400 dòlars que havia estalviat, i deixà a terra un ganivet que duia.

Aleshores tornà Rodríguez, agafà el ganivet i li digué: «Vull els teus diners». José li digué que li donaria 2 o 3 dòlars, però Rodríguez li contestà amenaçadorament: «No, tu en tens més i els tindrà tots» i botà sobre el valencià. Aquest es llançà cap

Una mort i una sentència per fer les seues necessitats. En desembre de 1852, el valencià José Forner y Brugada fou la primera persona executada a San Francisco. Anà a Califòrnia atret per la Febra de l'Or, deixant el seu ofici de confiter, que havia exercit a València, Barcelona, Madrid i L'Havana. La fortuna li girà l'esquena.

La desgraciada vida de José Forner (i II)

► La història del valencià que fou la primera persona condemnada a la pena capital i morí penjat a la ciutat de San Francisco l'any 1852

JOSÉ FORNER,
aged 32 Years, a Native of Valencia, Spain. Executed in San Francisco the 10th of Dec. 1852, for the Murder of José Rodríguez.

enrere, però el ganivet el ferí al panxell. Aleshores, potser penedit, Rodríguez deixà caure el ganivet i va començar a descendir el puig.

José arreplegà enfurismat el ganivet, arribà fins a Rodríguez i, després de lluitar amb ell, li donà mort.

Aquesta fou la versió de José. Altres parlaren d'un robatori perpetrat pel valencià. Què passa en realitat? No ho sabem.

El valencià fou detingut i empresonat. Un dibuix de l'època el representa amb el cabell i la barba llargs, amb grillons a les cames.

Fou jutjat, encara que no entenia l'anglès, i condemnat a mort per penjament: «death in the air». L'execució fou programada per al matí del divendres 10 de desembre de 1852, dos anys, dos mesos i dos dies després del homicidi. La de José fou la

primera execució legal que es realitzà a San Francisco. Els Comitès de Vigilància n'havien perpetrat algunes de caràcter extrajudicials, com ara les de quatre ciutadans morts l'any 1851.

Les autoritats trobaren en l'execució del valencià l'ocasió per fer un acte exemplaritzant, que afavoriria el restabliment de l'ordre social. Per això, decidiren muntar un gran cadafal de fusta a les Russian Hill, i

«No tinc més que amor i sentiments amables per a tots. Adéu, gent de San Francisco! Adéu, món!»

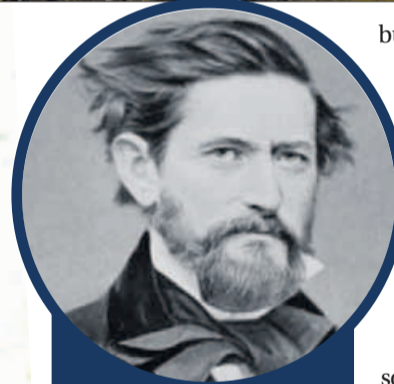
convertir el penjament de José en un espectacle massiu, que s'aprofitava, a més, de l'hostilitat que despertava el record de la recent dominació espanyola de Califòrnia. Aquell matí, els membres dels «Marion Rifles» formaren una fila al voltant del cadafal, per barrar el pas a la gentada que volien veure la primera execució a la ciutat. Pujaren el condemnat a la plataforma i li posaren la corda al coll.

El sheriff Jack llegí la sentència i permeté que el valencià fera un breu parlament. Les seues últimes paraules, en castellà, foren: «Sóc nascut a València, a Espanya. I tinc pocs amics a San Francisco. He viscut a Cuba, on tenia molts amics. Vaig ser jutjat per un magistrat i un jurat que eren estranys per a mi. No pugué aportar cap testimoniatge al meu favor. El que em dugué a assassinar el meu assaltant només ho sa-

berm Déu i jo. El que he dit és cert. Després d'haver dit aquestes poques paraules, mai no parlaré més. No dubte que aquells que m'han jutjat ho han fet d'acord amb el testimoniatge. No podien haver sabut la veritat. Els americans són bones persones; m'han tractat bé i amablement; els ho agraiisc. No tinc més que amor i sentiments amables per a tots. Adéu, gent de San Francisco! Adéu, món!». Després li posaren al valencià un sac al cap.

El sheriff agafà una destal i tallà la corda que subjectava el dispositiu que mantenia la trapa tancada; aquesta s'obrí sobtadament i José quedà penjant pel coll.

La direcció dels guardes de la presó del comtat va fer imprimir un fullet amb la «Confessió» de Forner, la còpia de la seua signatura i un di-

► José Forner, empresonat; la ciutat de San Francisco i el «sheriff» John Coffee Hays, qui va fer de l'execució un acte exemplaritzant.

buix que el representava a la cel·la. Fou distribuït pels editors Bonnell & Williston. També s'hi va fer una litografia del penjament, que es conserva en la Biblioteca Bancroft de la Universitat de Califòrnia (Berkeley). Circularen rumors sobre que el valencià havia sigut reanimat. En el «San Francisco Herald» del 11 de desembre de 1852 hi ha una llarga crònica del penjament. L'article conclou que «un informe, que està en circulació a San Francisco, diu que el cos del criminal, després que fou tret del cadafal, va ser traslladat a les Missions, i allà fou ressuscitat per l'aplicació de galvanisme, estimulants, etc. És una cosa possible, ja que es va afirmar que la seua caiguda fou massa curta per trencar-li el coll. Estigué suspès trenta-huit minuts, i morí només per estrangulament. Hi ha casos enregistrats on les persones estigueren penjades per un temps llarg, i posteriorment tornaren a la vida; però en aquest cas, no tenim motius per a creure l'informe.»

Amb el temps, les autoritats ubicaren les execucions a l'interior de les presons i organitzaren un sistema de venda d'entrades, a les quals donaven publicitat amb eufemismes com ara que el condemnat «cantarà swings» o «expiarà el seu crim». A hores d'ara, Califòrnia té més de 700 persones al corredor de la mort.